

Heidi Eronen & Henna Tervo

SOSIONOMI PÄIVÄKODIN JA LASTEN- SUOJELUN YHTEISTYÖSSÄ

Opinnäytetyö
Sosionomi

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkinto	Aika
Heidi Eronen Henna Tervo	Sosionomi (AMK)	Huhtikuu 2019
Opinnäytetyön nimi		46 sivua 3 liitesivua
Sosionomi päiväkodin ja lastensuojelun yhteistyössä		
Toimeksiantaja		
Eteläsavolainen päiväkot		
Ohjaaja		
Lehtori Lea Saari-Kääriäinen		
Tiivistelmä		
Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia päiväkodin ja lastensuojelun välistä yhteistyötä eräässä eteläsavolaisessa kunnassa. Tutkimuksessa perehdyttiin varhaiskasvatuksen esimiehen ja päiväkodin työntekijöiden näkemyksiin moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimus selvitti myös, millaista osaamista työelämään siirtyviltä sosionomeilta odotetaan yhteistyön suhteen. Opinnäytetyössä pyrittiin tuomaan tietoisuuteen varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöhön liittyviä tekijöitä. Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin haastattelua ja kyselylomaketta. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluna. Kyselylomakkeeseen vastasivat henkilöt, jotka eivät olleet haastattelutilanteessa, mutta kuitenkin halusivat osallistua tutkimukseen. Tutkimusaineisto kerättiin haastateltavien valitsemissa paikoissa helmikuussa 2019. Yhteensä tutkimukseen osallistui seitsemän henkilöä. Aineistosta litteroitiin tutkimuskysymysten kannalta tärkeät vastaukset ja ne analysoitiin induktiivisella analyysillä. Tuloksista eroteltiin esimiehen ja päiväkodin työntekijöiden vastaukset. Tutkimuksen päätulokset osoittavat, että yhteistyön toivottaisiin vahvistuvan. Erityisesti tiedon välittämisessä lastensuojelusta varhaiskasvatukseen päin nähdään olevan kehitettävää. Yhteistyön nähdään kuitenkin olevan koko ajan vahvistumassa, esimerkiksi vasta perustetun moniammatillisen perheneuvotiimin kautta. Työelämään siirtyvillä sosionomeilla toivotaan olevan osaamista perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä tietoisuutta kunnan lapsiperhepalveluista. Myös yhteyshenkilönä toimimista varhaiskasvatuksen ja sosiaalipalvelujen välillä korostettiin. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että varhaiskasvatus ja lastensuojelu voisivat olla toisiaan kohtaan entistä avoimempia yhteistyön sujuvuuden lisäämiseksi. Tietoisuuden lisäämistä eri ammattialojen toiminnasta tulisi vahvistaa, jotta harvinaisissa tilanteissa osaisi toimia rohkeammin. Vastauksista voi päätellä, että sosionomi (AMK) opintoihin tulee sisältyä vahva teoriapohja palveluohjauksesta, perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä ymmärrys suomalaisesta lapsiperheiden palvelujärjestelmästä.		
Asiasanat		
varhaiskasvatus, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö, lapsen etu		

Authors	Degree	Time
Heidi Eronen Henna Tervo	Bachelor of Social Services	April 2019
Thesis title		46 pages 3 pages of appendices
Bachelor of Social Services in cooperation between kindergarten and child welfare		
Commissioned by		
A kindergarten in South Savonia		
Supervisor		
Lea Saari-Kääriäinen		
Abstract		
The purpose of the thesis was to study the cooperation between kindergarten and child protection in a south-western municipality. The study explored the views of early childhood education supervisor and employees on multi-professional cooperation. The study also examined what kind of knowledge was expected from the Bachelor of Social Services moving to working life in terms of cooperation. The aim of the thesis was to raise awareness of the factors related to cooperation between early childhood education and child welfare.		
In qualitative research, an interview and a questionnaire were used as the data collection method. Interviews were conducted as individual- and group interviews. The questionnaire was replied to by people who were not in the interview but wanted to participate in the survey. The research material was collected at the locations selected by the interviewees in February 2019. A total of seven people participated in the research. The answers to the research questions were standardized and analyzed by inductive analysis. The results of the manager were separated from the results of the kindergarten employees.		
The main results of the study showed that cooperation would be strengthened. Particularly, providing information about child protection to early childhood education is considered to be developing. However, cooperation is seen to be constantly gaining strength, for example through a newly created multidisciplinary family advisory team. Hopefully in the transition the bachelors of social services will have the skills to cooperate with families, as well as information on municipal child care services. The contact between early childhood education and social services was also emphasized.		
The results showed that it can be concluded that early childhood education and child protection could be more open to each other in order to increase the flow of cooperation. Raising awareness of the activities of different specialists should be strengthened in order to be more courageous in rare situations. The answers analysis demonstrated that the bachelor's social studies programme should include a strong theoretical basis for service management, work with families and an understanding of how the Finnish service for families with children works.		
Keywords		
early childhood education, child welfare, multi-professional cooperation, the best interest of the child		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	9
2.1	Varhaiskasvatustslaki.....	9
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelma.....	11
2.3	Varhaiskasvatuksen sosionomi.....	13
3	LASTENSUOJELU.....	14
4	LAPSEN ETU.....	16
5	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	17
5.1	Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä.....	18
5.2	Vuorovaikutus.....	19
5.3	Eettiset periaatteet.....	20
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	21
6.1	Tutkimuskysymykset ja -menetelmä.....	21
6.2	Opinnäytetyön aikataulutus.....	22
6.3	Aineiston keruu.....	23
6.4	Litterointi ja tutkimusaineiston analyysi.....	25
7	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	27
7.1	Kokemus yhteistyöstä.....	27
7.2	Vahvan yhteistyön tunnuspiirteet.....	29
7.3	Eri tahojen toimintamahdollisuudet.....	30
7.4	Osaamistoiveet sosionomeille.....	32
8	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	33
9	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET.....	40

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 1/2. Tutkimuslupahakemus

Liite 2/2. Tutkimuslupahakemus

1 JOHDANTO

Sosionomiopintojemme aikana olemme kuulleet kritiikkiä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä. Mielenkiintomme heräsikin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön laatuun. Opinnäytetyösämme selvitämme tämän hetkistä yhteistyötä erään eteläsavolaisen päiväkodin näkökulmasta ja selvitämme, mitä osaamista varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivoisivat tulevilta varhaiskasvatuksen sosionomeilta yhteistyön vahvistamiseksi. Tarkoituksena on nostaa esiin yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä, joita varhaiskasvatuksen työntekijät ovat havainneet. Opinnäytetyömme on laadullinen ja aineiston keräsimme haastatteluilla sekä kyselylomakkeilla. Keskeisiksi käsitteiksi opinnäytetyöhömmme valitsimme varhaiskasvatuksen, lastensuojelun, moniammatillisen yhteistyön sekä lapsen edun.

Haastattelimme aiemmin erään opintojakson yhteydessä kyseisen päiväkodin työntekijää ja hän kertoi toivovansa yhteistyöhön lastensuojelun kanssa muun muassa lisää avoimuutta. Kyseisestä päiväkodista lupauduttiin työelämäkumppaniksemme opinnäytetyöprosessissa, ja hyödynsimme päiväkodin henkilöstöltä sekä kunnan varhaiskasvatuksen esimieheltä saamiamme näkökulmia ja mielipiteitä opinnäytetyössämme. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä henkilöstövaihdokset, tiedonkulku ja omat asenteet ovat muun muassa asioita, jotka vaikuttavat työn sujuvuuteen. Jotta lapsen ja perheen etu toteutuisi aidosti, yhteistyötä tulisi rakentaa ja esimerkiksi asiakkaita koskevan tärkeän tiedon tulisi kulkea eri ammattilaisten välillä. Haastattelumme kyseisen päiväkodin työntekijän (2018) mukaan tietämättömyys toisten ammattilaisten työstä tai omien lasta koskevien tietojen tärkeyden aliarvioiminen voi vaarantaa varsinkin lapsen edun toteutumisen.

Mielestämme työkentältä tulevat toiveet ovat arvokasta tietoa itsellemme sekä muille valmistumassa oleville sosionomeille. Keskityimme eteläsavolaisen päiväkodin henkilöstön ja esimiehen mielipiteisiin ja näkökulmiin aiheesta, emmekä laajentaneet tutkimuksen tekemistä muihin päiväkoteihin tai sosiaalitoimeen. Näemme, että tulevina varhaiskasvatuksen sosionomeina ja -opettajina varhaiskasvatuksen antama näkökulma on meille tällä hetkellä hyödyllisin ja kiinnostavin.

Sosionomikoulutuksessa opiskelija voi valita opiskelevansa lapsi- ja perhelähtöisen työn kokonaisuutta. Erilaisten lasten ja perheiden kanssa tehtävän työn keskellä painottuu muun muassa laaja ymmärrys lastensuojelusta. Jokainen, joka työskentelee lasten, nuorten tai perheiden parissa, edistää heidän hyvinvointiaan oman ammattialansa näkökulmasta. Oman työn perustehtävän, työtapojen ja tavoitteiden lisäksi on olennaista tietää muista toimijoista ja heidän työstään. Lastensuojelulakiin (13.4.2007/417) nojaten lapsi- ja perhelähtöisten opintojen perustana voidaan nähdä lapsikeskeisyys, moniammatillinen yhteistyö sekä ennaltaehkäisevä työ. Nämä kokonaisuudet esiintyvät sosionomikoulutuksen aikana useaan otteeseen ja vaihtoehtoisten ammattiopintojen aikana opiskelija pureutuu kokonaisuuksiin tiiviimmin ja soveltaa niitä omaan työotteeseensa. Huolimatta siitä, että opiskelija hakeutuu lastentarhanopettajan työtehtäviin, hänen on sisäistettävä lastensuojelun kokonaisuus sekä lastentarhanopettajan rooli lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistäjänä sen lisäksi, että hänellä on vastuu pedagogisena kasvattajana. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön aikovien opiskelijoiden täytyy myös käsittää lastensuojelun ennaltaehkäisevän työn toimintaa. (Hirvonen yms. 2015, 93–94.) Uuden varhaiskasvatustlain astuttua voimaan varhaiskasvatuksen sosionomin rooli on käytännössä vielä hiukan epäselvä. Mielestämme nyt on hyvä aika pohtia oman ammatillisen roolimme merkitystä opinnäytetyön muodossa.

Olemme itse valmistumassa sosionomeiksi kesällä 2019 ja valitsemamme opinnot sisältävät kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin. Tulevaisuudessa, kun mahdollisuus suorittaa opettajan kelpoisuus poistuu sosionomeilta, valmistuu ammattikorkeakouluista varhaiskasvatuksen sosionomeja. Samanaikaisesti työkentällä voi siis työskennellä aiemmin tutkintonsa suorittaneita sosionomi-lastentarhanopettajia sekä uudempia varhaiskasvatuksen sosionomeja. Osaamisvaatimusten, joita varhaiskasvatuksen sosionomeille säädetään, voidaan nähdä olevan yhteydessä varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin tiimityöskentelyn kautta, mutta muuten ne painottuvat eri teemoihin.

Kokemuksemme mukaan varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Koska perheet ovat ainutlaatuisia ja erilaisia, mielestämme tuki ja apu, jota he tarvitsevat, on määriteltävä

yksilöllisesti. Mitä paremmin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö toimii, sitä joustavammin voidaan auttaa jokaista perhettä ja mahdollistaa lapsen edun toteutuminen silloinkin, kun varhaiskasvatuksen lapselle osoittama tuki ei yksin riitä. Myös lastensuojelun tekeminen tutuksi yhteistyökumppaniksi perheille voi helpottaa avun pyytämistä ja vastaanottamista. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tiedon lisääminen lastensuojelun työtehtävistä voi auttaa henkilökuntaa haastavien asioiden puheeksi ottamisessa omassa ammatissaan. Tällöin työntekijä pystyy kertomaan asiakasperheille, mitä jokin lastensuojeluun liittyvä toimenpide tarkoittaa tai miten perhe voi hyötyä tarjotusta avusta. Lastensuojelu tulisi nähdä mahdollisuutena parempaan, ei uhkana.

Euroopan unioni on laatinut tavoitteen koskien varhaiskasvatukseen osallistumista. Päämääränä olisi, että 95 % EU-maiden lapsista osallistuisi varhaiskasvatukseen 4 ikävuodesta oppivelvollisuuden alkamiseen saakka. Suomessa (2013) 4–6-vuotiaista lapsista varhaiskasvatuksen osallisuusaste oli 84%. EU:n keskiarvo on 93,9% eli melkein tavoitteessaan. (Opetushallitus s.a.) Varhaiskasvatukseen osallistumisen kasvaminen tarkoittaa lapsimäärän kasvua päiväkotiryhmissä. Tällöin tukea tarvitsevien lapsien ja perheiden määrän voi olettaa myös kasvavan.

Vuonna 2017 Suomessa 76 116 lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus. Vuodesta 2016 määrä kasvoi 15 prosentin verran. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria vuonna 2017 oli 17 956. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että kiireellisten sijoitusten määrä on kasvanut. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden lukumäärä väheni vuodesta 2016 vuoteen 2017 kaksi prosenttia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2018a.)

EU:n tavoitteiden ja suurten tilastomäärien perusteella voi päätellä varhaiskasvatuksen henkilöstön päätyvän suurella varmuudella tekemisiin lastensuojelun piirissä olevien lasten kanssa. Avohuollon asiakkaiden määrän lasku vuoteen 2017 herättää kysymyksen, eivätkö palvelut ole kohdanneet asiakasta oikea-aikaisesti, kun samaan aikaan kiireellisten sijoitusten määrä on kasvanut. Lastensuojelu- ja varhaiskasvatusosaamisen yhdistämiselle on yhteiskunnassamme tarvetta. Perheiden haasteet ovat lisääntyneet, joten osaamista per-

heiden ja palveluiden kohtaamiseen tarvitaan varhaiskasvatuksessa. Päiväkodilla on iso rooli lapsen elämässä ja työntekijät voivat olla ensimmäisten joukossa, joille huoli perheen jaksamisesta tai tilanteesta nousee. Aihe on ajan-kohtainen, sillä ennalta ehkäisevien palveluiden merkitys on kasvanut entisestään.

2 VARHAISKASVATUS

Opetushallituksen (s.a.) mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta muodostuvaa kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan tietoista ja perusteltua toimintaa, jolla mahdollistetaan lapsen oppiminen sekä hyvinvointi (Rautiainen 2016). Varhaiskasvatusta järjestetään muun muassa kerhoissa, perhepäivähoidossa tai päiväkodissa.

2.1 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslaki (23.7.2018/ 540) tuo mahdollisuuksia ja rajoituksia varhaiskasvatusta järjestettäessä. Laki määrittelee vaatimukset lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen toteuttamisesta ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Laki koskee niin kunnan tai kuntayhtymän kuin yksityisen palveluntuottajan järjestämää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatus on tarkoitettu lapsille, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä, mutta erityisolosuhteissa myös sitä vanhemmille lapsille.

Varhaiskasvatuslain (3. § 1–10. mom.) mukaan varhaiskasvatuksen tarkoituksena on

1. Edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, hyvinvointia, terveyttä ja kasvua ikä ja kehitystaso huomioiden
2. Tukea lapsen oppimista, rohkaista elinikäiseen oppimiseen ja edistää koulutuksellisista tasa-arvoa
3. Toteuttaa lapselle monialaista pedagogista toimintaa, joka perustuu leikkiin, liikuntaan, taiteisiin ja kulttuuriseen perimään sekä turvata positiiviset oppimiskokemukset
4. Luoda oppimisympäristö, joka on lasta kehittävä, turvallinen, terveellinen ja oppimista edistävä

5. Suojata lasta kunnioittava toimintatapa ja hyvät vuorovaikutussuhteet lapsen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä
6. Järjestää yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja edesauttaa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, välittää valmiuksia kunnioittaa ja ymmärtää yleistä kulttuuriperimää sekä kaikkien kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa
7. Tunnistaa lapsen tuen tarpeet yksilöllisesti ja tarjota tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä monialaista yhteistyötä hyödyntäen
8. Vahvistaa lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edesauttaa vertaisryhmässä toimimista sekä opastaa eettisesti kestävään ja vastuulliseen toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
9. Mahdollistaa lapsen osallisuus ja omiin asioihin vaikuttaminen
10. Toimia lapsen ja hänen vanhempansa tai huoltajansa kanssa yhdessä lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössä.

Kunnan on järjestettävä kokopäiväistä varhaiskasvatusta lapselle vanhempien tai huoltajien opiskellessa tai työskennellessä täyspäiväisesti. Varhaiskasvatusta on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa myös lapsen vanhempien tai huoltajien osa-aikaisen opiskelun, työllisyyttä edistävän toiminnan tai työssäkäynnin aikana. Lapsella kuitenkin on oikeus varhaiskasvatukseen kokopäiväisesti, jos se on tarpeellista lapsen kehityksen turvaamiseksi, tuen tai perheolojen vuoksi tai se on lapsen edun mukaista. (Varhaiskasvatustilaki 12. § 2–4. mom.)

Lapsen tuen tarpeet, tukitoimet ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioivat tiedot, kuten varhaiskasvatussuunnitelma, ovat salassa pidettäviä (Varhaiskasvatustilaki 40. § 1–3. mom.). Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada välttämättömät tiedot lapsen vanhemmilta tai huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta tai ammattihenkilöiltä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi. Salassapitovelvollisuuden estämättä varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä sekä tuen tarpeen, tukitoimien toteuttamiseen ja arviointiin osallistuvilla henkilöillä on oikeus

saada ja luovuttaa toisilleen tietoa, jotka ovat lapsen edun kannalta välttämättömiä varhaiskasvatusta järjestettäessä, tuottaessa ja arvioitaessa. (Varhaiskasvatuslaki 41. § 1–2. mom.)

Varhaiskasvatuslaki (41. § 3–4. mom.) mahdollistaa myös tarpeellisten tietojen luovuttamisen salassapitovelvollisuuden estämättä uudelle lain mukaiselle varhaiskasvatuksen järjestäjälle viipymättä lapsen vaihtaessa varhaiskasvatuksen järjestäjää. Myös perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai perusopetukseen siirryttäessä järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen luovuttaminen on mahdollista. Jos työtehtäviä hoitaessa tietoon tulee henkeä tai terveyttä uhkaava tilanne tai vaara väkivaltaan, on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa poliisille välttämättömät tiedot teon estämistä varten.

Varhaiskasvatuslaki (7. § 1–2. mom.) velvoittaa myös monialaiseen yhteistyöhön lastensuojelun ja muun sosiaalihuollon, opetuksen, kulttuurista ja liikunnasta vastaavan toimijan, neuvolan ja muun terveydenhuollosta vastaavan toimijan kanssa. Lapsella on oikeus kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi saada sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tehtävä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjän kanssa, kun suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan tukitoimia ja palvelukokonaisuuksia lapselle, joka niitä tarvitsee.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus vähentää eriarvoisuutta varhaiskasvatuksen järjestämisessä valtakunnallisesti. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset palveluntuottajat luovat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman sekä lasten henkilökohtaiset suunnitelmat. Myös varhaiskasvatuksen toteuttaminen perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lähtökohta varhaiskasvatussuunnitelmalle on lapsen oppimis- ja toimintaympäristön muuttaminen lapsen tarpeita tukevaksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perus-

teet on oikeudellisesti varhaiskasvatuksen järjestäjää velvoittava. (Varhaiskasvatustalaki 21. § 2. mom.; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 2019, 7–8.)

Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan huomioidaan kyseisen paikan erityispiirteet, pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatukseen liittyvät arviointitiedot ja kehittämistyön tulokset. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voi täydentää valtakunnallisen suunnitelman perusteita, mutta se ei saa jäädä lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vaatimia tavoitteita ja sisältöä. Suunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon myös muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten esimerkiksi esiopetuksen opetussuunnitelma tai lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Myös vanhempien, lasten ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden osallisuuden mahdollistamisesta on huolehdittava. Lapsen kasvun ja elinikäisen oppimisen turvaamiseksi paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen osallistuu esi- ja perusopetuksen edustajia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 2019, 8–9.)

Lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan pedagogisen toiminnan tavoitteet. Laaditut tavoitteet huomioidaan lapsiryhmässä ja toiminnan suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Lähtökohta suunnitelmalle on lapsen etu ja tarpeet. Tarkoituksena on mukauttaa ympäristöä ja tapoja lapsen kasvua ja kehitystä tukevaksi, eikä keskittyä lapsen haasteisiin. Suunnitelmaan kirjaankin pedagogiset keinot, joilla lasta tuetaan. Suunnitelman laatimiseen osallistuu varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen mielipide ja toiveet on selvitettävä ja huomioitava suunnitelmassa. Lapsen näkökulman selvittämisessä vastuu sopivien keinojen löytämiseen on varhaiskasvatuksen henkilökunnalla. Suunnitelmasta tulee löytyä kehityksen ja oppimisen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukikeinot, tavoitteet ja toteutumisen arviointi, mahdollinen tarvittava tuki, lapsen, huoltajan ja henkilöstön yhdessä sopimat asiat, mahdolliset asiantuntijat, jotka ovat suunnitelman laatimiseen osallistuneet sekä tieto missä ja milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu sekä seuraava tarkistuskerta. Myös lapsen tarvitsema pitkäaikaisen sairauden lääkahoito kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 2019, 10–11.)

2.3 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa vuosille 2017–2030 esitetään päiväkodin henkilöstön jakautumista varhaiskasvatuksen opettajiin, varhaiskasvatuksen sosionomeihin, lastenhoitajiin, varhaiskasvatuksen erityisopettajaan sekä päiväkodin johtajaan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa muun muassa kasvatuksen pedagogisesta suunnittelusta ja arvioinnista kasvattajatiimissä sekä ryhmän pedagogisen toiminnan viestinnästä. Hänen vastuullaan on myös verkostoituva moniammatillinen yhteistyö lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatuksen sosionomin ammatilliseen profiiliin kuuluu osallistuminen lapsiryhmän opetukseen ja hoitoon sekä lapsiryhmän toiminnan arviointi varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Hänen vastuullaan on yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden sekä erityispalveluiden kanssa varsinkin, jos yhteistyö liittyy lapsen elämäntilanteeseen. Sosionomin on myös tehtävä läheistä yhteistyötä perheiden kanssa myös perheiden keskinäisen verkostoitumisen tukemiseksi. Sosionomin on tunnettava kunnan perhepalvelut sekä ohjattava perheitä tukea tarvitsevilla tilanteilla. Koska varhaiskasvatuksen sosionomeja ei välttämättä toimi kaikissa lapsiryhmissä, kuuluu tehtävään muun kasvattajayhteisön henkilöstön tukeminen tällä erityisvastuualueella. (Karila ym. 2017, 88–89.)

Tampereella aloitettiin syksyllä 2018 pilottihanke, jossa ryhdyttiin luomaan uutta tehtävänkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille. Uuden tehtävänkuvan takana on uusi varhaiskasvatustilanne sekä edellä mainittu opetus- ja kulttuuriministeriön tiekartta vuosille 2017–2030. Pilotoinnissa on mukana yhteensä seitsemän päiväkotiryhmää, joiden henkilöstörakenne on uuden varhaiskasvatustilanteen mukainen. Hanketyöryhmään kuuluvat Tampereen ammattikorkeakoulu, yliopiston lastentarhanopettajakoulutus sekä lastenhoitajia valmistava ammatitieteellinen keskeinen Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Ulla Siltasen mukaan pilotin tavoite on tulevaisuuden yhteistyön sujuvuuden takaamiseksi luoda kaikille selkeät työnkuvat. Varhaiskasvatuksen asiakkailla on erilaisia tuen tarpeita eri alueittain, joten monialaista osaamista tarvitaan. Joissain paikoissa suurimmat osaamisen tarpeet liittyvät esimerkiksi monikulttuurisuuteen ja joissain taas yleisesti perheiden tukeen. (Kettunen 2018, 12.)

Uuden tehtävänkuvan valmistelussa otetaan huomioon sosionomikoulutuksen tarjoamat valmiudet työntekijälle. Verkostotyö, maahanmuuttajataustaisten lasten suuri tuen tarve, kielen ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen sekä heidän perheidensä tukeminen ovat asioita, joiden nähdään kuuluvan luonnollisesti sosionomin tehtäviin hänen koulutuksensa antaman osaamisen vuoksi. Tampereen pilotissa sosionomeilla on samat työajat, edut ja palkka kuin yliopistotaustaisilla lastentarhanopettajilla. Sosionomit työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajan virassa ja tarkoitus on, että työ jatkuu myös hankkeen jälkeen. (Mts. 12.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia (2018) on vaatinut varhaiskasvatuksen sosionomeille VES- eli virkaehtosopimuspäiviä sekä samaa suunnittelu-aikaa, mikä on tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajilla. Palkkauksen perustason tulee perustua tehtävänkuvaan ja koulutuksen tasoon, ja pitää kiinni vähintään alan opettajan peruspalkasta. Jos sosionomin uusi tehtävänkuva osoittautuu ajateltua haastavammaksi, palkkausta täytyy uudistaa. Pilotointi on Talentian mielestä oiva keino kehittämistyöhön. Suunniteltaessa sosionomin tehtävänkuvaa tulee ottaa huomioon ainakin perheiden palveluiden kokonaisuus, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatuslain tavoitteet. Talentian mukaan sosionomi saa hyvät lähtökohdat toimia laaja-alaisessa työtehtävässä varhaiskasvatuksessa, ja sitä kannattaa hyödyntää. (Mts. 13.)

3 LASTENSUOJELU

Lastensuojelun tarkoitus on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja turvalliseen kasvu- ja ympäristöön, monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Ensisijaisia tärkeitä ovat varhainen tuki ja puuttuminen. Tästä johtuen myös ehkäisevä lastensuojelu on todella tärkeässä asemassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö s.a. A.) Lastensuojelun on tuettava sekä vanhempia, huoltajia että muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia tukitoimia (Lastensuojelulaki 2. § 3. mom.). Silloin kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana, kunta toteuttaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Sen avulla turvataan lasten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevään lastensuojeluun kuuluu tuki ja

erityinen tuki, jota annetaan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä päivähoitossa. (Lastensuojelulaki 3 a. § 1–4. mom.)

Lastensuojelulaissa (14. § 1-2. mom.) nostetaan esille myös moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen. Kunnan tehtävä on huolehtia, että lastensuojelua järjestettäessä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettäväänään riittävästi välttämätöntä asiantuntemusta liittyen lapsen kasvuun ja kehitykseen, terveydenhuoltoon tai lainmukaisiin asioihin. Myös lastensuojelun asiantuntijaryhmän kokoaminen on lain mukaan joko yksittäisen tai usean kunnan vastuulla. Asiantuntijaryhmä koostuu niin kasvun ja kehityksen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoista sekä muista tarvittavista asiantuntijoista, joita lastensuojelutyö edellyttää.

Lapsi voi osallistua päivähoitoon avohuollon tukitoimenpiteenä. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea ja vahvistaa vanhempien sekä muiden huoltajien mahdollisuuksia kasvattaa ja hoitaa lapsiaan, niin että lapsen perustarpeet tulevat täytetyiksi ja kotiympäristö tukee lapsen kehitystä mahdollisimman hyvin. Tukitoimien asiakkaat ovat jo lastensuojelun asiakkaita, kun puhutaan avohuollontukitoimista osana lastensuojelua. Perheille tehdään asiakassuunnitelma, jossa määritellään muun muassa, mitä tukitoimia perheen kanssa käytetään. Toiminnan tarkoitus on ehkäistä huostaanotto ja sijoittaminen. (THL, 2015b.)

Huostaanotto tarkoittaa julkisen vallan väliintuloa ja päätöstä perhe- ja vanhemmuussuhteisiin liittyen silloin, kun vanhemmat eivät vastaa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta yhteiskunnassa hyväksytyllä tavalla. Erityisesti lastensuojelulaki asettaa huostaanotolle kriteerit ja liittää huostaanoton sitä seuraavaan lapsen sijaishuoltoon. Huostaanottopäätöksen tavoitteena on edistää lapsen etua ja oikeuksia. Huostaanotto on monisyinen ilmiö, johon liittyy kokemuksellinen, ammatillinen sekä institutionaalinen näkökulma. Eri mediat valitsevat eri näkökulmia kirjoittaessaan tästä monia askarruttavasta aiheesta ja tuottavat keskenään erilaista tietoa. Monesti kokemuksellinen näkökulma on mediassa vahvasti esillä, eikä median luomaa kuvaa pidä väheksyä. Uutisten huomiot voivat olla sävyiltään negatiivisia ja esimerkiksi Isossa-Britanniassa on puhuttu jopa median synnyttämästä lastensuojeluvihasta. (Pösö 2016.)

Sosiaalityön toimintaympäristöstä on tullut aiempaa monikulttuurisempi ja työkäytäntöjä on sen vuoksi haluttu kehittää kulttuuritietoisemmiksi. Kulttuuritietoisuuden voidaan ajatella tarkoittavan erilaisista etnisistä taustoista tulevien ihmisten erojen tunnistamista ja asiakkaiden näkemistä yksilöinä, jotka elävät kulttuuristen, yhteiskunnallisten sekä uskonnollisten yhteisöjen vaikutuspiirissä. Kulttuurin lisäksi eroja asiakkaiden välillä tuottavat kieli, sukupuoli sekä yksilölliset kokemukset. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lastensuojelun arjessa on huomioitava tarve tulkille, erot elämäntavoissa, erilainen ymmärrys maailmasta sekä esimerkiksi syrjintäkokemukset, työllistymisvaikeudet sekä sopeutumisen haasteet. Erilaiset kulttuuriset ja kielelliset tekijät on otettava huomioon, jotta maahanmuuttajataustaiset asiakkaat saisivat tarvitsemansa palvelut sekä sosiaali- että terveydenhuollossa. (Anis 2012, 321–322.)

Lastensuojelun Keskusliitto (2018) otti keväällä kantaa nyt jo voimaan astuneeseen varhaiskasvatuslakiin ja siellä kuvattuun yhteistyöveloitteeseen. Keskusliitto painotti, että lapsen edun ja hyvinvoinnin kannalta keskeisessä asemassa on koko lapsen perhe. Perheen hyvinvointia voidaan tukea monialaisella yhteistyöllä, jossa huomioidaan koko perheen tilanne sekä olosuhteet. Tehokkaan yhteistyön kannalta on tärkeää, että eri viranomaisten vastuut yhteistyön aloittamisesta ovat esillä selkeästi. Tärkeänä Lastensuojelun Keskusliitto piti myös sitä, että uudessa varhaiskasvatuslaissa korostuu monialaisen yhteistyön merkitys yleisellä ja palveluiden järjestämisen tasolla sekä yksittäisen lapsen tukemisessa.

4 LAPSEN ETU

Suomessa vuonna 1991 voimaan tulleen Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa yksityisen ja julkisen sosiaalihuollon, hallintoviranomaisten, lainsäädäntöelimien tai tuomioistuinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on keskeisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien komitea sanoo lapsen edussa olevan kysymys lapsen ihmisoikeuksia parhaimmalla tavalla toteuttavasta tulkinnasta. Etu on sisällöllinen oikeus, jossa päätöksenteon tavoitteena sekä harkinnan lähtökohtana on lapsen edun ensisijaisuus. Lapsen etu on myös periaate, joka ohjaa erilaisten tulkintavaihtoehtojen vertailussa ja valinnassa. Näiden lisäksi päätöksentekoprosessissa

täytyy tuoda esille lapsen edun harkintaan liittyvä analyysi. Lapsen identiteettiin, omiin näkemyksiin, perheeseen ja taustaan, perhesuhteiden vaalimiseen, lapsen turvallisuuteen, suojaamiseen ja huoltoon liittyviin asioihin, haavoittuvaan asemaan, koulutukseen sekä terveyteen täytyy kiinnittää huomiota. Lapsen oikeuksien sopimus asettaa velvollisuuden valtiolle tehdä lasten oikeudet tiettäväksi sekä lapsille että aikuisille. (Lapsenoikeudet s.a.; Unicef s.a.)

Ennen lapsen oikeuksien sopimuksen voimaantuloa lapsen etua koskeva harkinta liittyi suurelta osin lastensuojeluun sekä tiettyihin perheoikeudellisiin kysymyksiin. Nyt lapsen edun täytyy olla kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa ratkaiseva lähtökohta. Lapsioikeuden keskiössä on siis lapsi. Kuitenkin myös lapsen perhe on sopimustekstissä vahvasti esillä. (Hakalehto 2018, 54.)

Perhe on toiminnallinen ja muuttuva systeemi, jossa kaikki sen jäsenet vaikuttavat toisiinsa (Rönkä & Kinnunen 2002, 7). Se on tiivis yhteisömuoto, ryhmä, jota pitävät koossa juridiset siteet, parisuhde tai sukulaisuus. Yhteiskunnan muutokset ovat luoneet ydinperheen lisäksi uudenlaisia perhetyyppejä, esimerkiksi adoptioperheet, samaa sukupuolta olevien vanhempien muodostamat perheet, yksinhuoltajaperheet ja uusperheet. (Onnismaa 2010, 59.) YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa kuudennessatoista artiklassa määritellään perheen olevan yhteiskunnan perustava ja luonnollinen ydinosa, jolla on oikeus valtion ja yhteiskunnan suojeluun (United Nations Human Rights s.a.). Perheet ovat siis erottamaton osa yhteiskuntaa sekä näin ollen osa varhaiskasvatusta. Jokainen lapsi on osa jonkinlaista perheyhteisöä ja varhaiskasvattajien tulisi tukea lasta ja hänen omaa yhteisöään käytettävissä olevin keinoin.

5 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillisessa yhteistyössä on kyse prosessista, jossa kaksi tai useampi ammattilainen käsittelee yhteisen asiakkaansa ongelmaa. Ammattilaisilla on toisiaan täydentäviä tietoja ja taitoja ja he ovat sitoutuneet yhteiseen päämäärään. He kunnioittavat toistensa mielipiteitä ja asiakkaan tarpeet ovat työskentelyn keskiössä. (Airaksinen 2013.) Moniammatillisessa palaverissa lasta koskevia päätöksiä tehdessä on aina arvioitava, kuinka erilaiset toimintavaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat ensisijaisesti lapsen edun. Lapsen edun mukaisesti eri alojen ammattilaisten tulee varmistaa hänelle muun muassa tasapainoinen

kasvu ja kehitys, ruumiillinen koskemattomuus, iän ja kehitystason mukainen hoito ja huolenpito, vastuullisuuteen kasvaminen sekä turvallisen itsenäistymisen mahdollisuus. Lapsen edun arvioinnissa huomioon on otettava lapsen mielipiteen lisäksi muun muassa hänen lähipiirinsä hyvinvointi, lapsen uskonto sekä kielellinen ja kulttuurinen tausta. (THL 2018c.)

5.1 Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä on tutkittu aiemmin, esimerkiksi opinnäytetöissä eri paikkakunnilla Suomessa. Hämeen ammatti-korkeakoulussa tehdyn opinnäytetyön mukaan yhteistyön kehityskohtia on olemassa erityisesti varhaiskasvatuksen osalta. Keskiöön nousivat tiedottamisen haasteet lastensuojelusta varhaiskasvatukseen, mutta toisaalta varhaiskasvatus voisi ottaa yhteyttä lastensuojeluun matalammalla kynnyksellä, kun huoli lapsesta herää. Selvityksen mukaan olemassa olevan yhteistyön käytäntöjä tulisi selkiyttää ja jatkossa luoda lisää yhteiskehittelyjä eri tahojen välille. (Latvala & Seppänen 2015.)

Kivimäki selvittää (2009) sosiaalityön pro gradu -tutkielmassaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön lähtökohtia, toimijoiden välisen yhteistyön esteitä sekä kehittämismahdollisuuksia. Tutkimusaineistonaan hän käyttää päivähoiton ja sosiaalityön ammatillisten aikakauslehtien artikkeleita. Tulokset osoittavat, että toimivan yhteistyön esteiksi voivat muodostua ”mitkä tahansa asiat”. Osa ongelmakohtista on resurssikysymyksiä, joihin vaikuttaminen on yhteiskunnallista ja rakenteellista muutosta. Esimerkiksi uusien pätevien työntekijöiden palkkaaminen, aika ja raha ovat tällaisia asioita. Tutkielmassa nostetaan esille myös asioita, joihin yksittäisen työntekijän on mahdollista vaikuttaa. Näitä ovat muun muassa toisen ammattilaisen työn ja työkentän kunnioittaminen, selkeät työnjaot, suunnitelmallisuus sekä yhteinen keskustelu ongelmista.

LAPE oli vuosina 2016–2018 aktiivisesti toiminnassa ollut valtakunnallinen lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, joka kehitti moniammatillista yhteistyötä asiakkaiden parhaaksi. Muutosohjelman tavoitteena oli uudistaa lapsi- ja

perhepalveluja siten, että lasten etu ja oikeudet, sekä vanhemmuuden tukeminen onnistuvat. Tarkoituksena oli, että ammattilaiset toimivat yhdessä antaen tukea perheille oikeaan aikaan heidän tarpeisiinsa vastaten. Tällöin painopiste muuttuu korjaavista palveluista ehkäiseviin ja kustannuksetkin pysyvät pienempinä. Muutosohjelmaa johtivat opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö. (STM s.a. b.) Etelä-Savon Lape muutosohjelman keskeinen sisältö koostui perheiden, nuorten ja lasten palveluiden muodostumisen tukemisesta ja perheiden osallisuuden huomioimisesta. Konkreettisia kehittämis-kohteita olivat perhekeskustoimintamallin luominen ja käyttöönotto, varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen työskenteleminen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena sekä erityis- ja vaativimman tason palvelujen edistäminen. (Essote 2018.) Muutosohjelma oli konkreettinen toimenpide, jonka avulla osoitettiin kiinnostusta lasten ja nuorten hyvinvointia kohtaan valtakunnallisesti.

Spiik (2004, 26–29) kertoo tiimityötä käsittelevässä kirjassaan, mitkä ovat olleet tärkeimmät tekijät siinä, että tiimityöskentely eräässä pohjoissuomalaisessa päiväkodissa on onnistunut. Hän mainitsee muun muassa tavoitteiden ja päämäärän tarpeeksi perusteellisen määrittelyn sekä niistä muistuttamisen. Lisäksi korostetaan tiimityön kehittämistä, vaikka motivaatio siihen olisikin hetkellisesti hukassa, keskustelujen muuttumista rakentavan avoimiksi sekä vastuun mukanaan tuomia valtuuksia tehdä päätöksiä. Tiimityöskentely sopii moniin organisaatioihin ja se voi tuoda mukanaan huomattavia tulospaaroja. Parannusten lisäksi henkilöstö voi paremmin.

5.2 Vuorovaikutus

Talvion ja Klemolan (2017, 7–9, 51) mukaan arkinen vuorovaikutus voi olla sanallista tai vaikkapa vain katseen kohdistamista toiseen henkilöön. Myös kehonkieli ja mikroilmeet viestivät toiselle, mitä ajatuksia päässä liikkuu. Vuorovaikutus perustuu vilpittömään tahtoon arvostaa ja kunnioittaa sekä itseä että toista. Erilaisia vuorovaikutustilanteita kertyy päivän aikana lukuisia ja omat toimintatavat muiden ihmisten kanssa vaikuttavat siihen, millaiseksi tilanteet koetaan ja etenevätkö ne onnistuneesti. Varsinkin haasteellisissa tilanteissa, kun ollaan vaikkapa eri mieltä asioista, jotka herättävät paljon tunteita, tai kun

päätetään yhteisistä asioista, tarvitaan vuorovaikutustaitoja. Väite “kemat eivät kohtaa” ei riitä perusteluksi huonolle vuorovaikutukselle. Ihmisten taustat, kulttuuri, temperamentti, arvot ja asenteet voivat poiketa toisistaan, mutta ne eivät automaattisesti määritä keskinäisen vuorovaikutuksen laatua.

Vuorovaikutustaitojaan voi aina kehittää tietoisesti opiskelemalla tai palamalla mielessään vanhoihin tilanteisiin ja oppimalla niistä. Taitoja tarvitaan joka alalla, koska työtä tehdään usein jollain lailla muiden kanssa yhdessä. Hyvin sujuvaan vuorovaikutukseen voi kuulua monia erilaisia vuorovaikutuksen tapoja, esimerkiksi faktojen kertomista, ihmettelyä, kyselyä, leikin laskua ja neuvomista. Koetut tunteet vaikuttavat siihen, millaisen vuorovaikutustavan valitsemme missäkin tilanteessa. Koska vuorovaikutus on aina vastavuoroista, kaikki osapuolet tuovat tilanteeseen jotain, mikä vaikuttaa kaikkiin. Jokaisen osallisen panosta tarvitaan, jotta vuorovaikutustilanne onnistuisi. Työpaikkojen tulisi järjestää vuorovaikutustaitojen opiskelua alasta riippumatta. (Mts. 9–13.)

Omaan haluun ja kykyyn viestiä toisille onnistuneesti mielessä olevia asioita, vaikuttaa myös osallisuuden kokemus. Osallisuuden kokeminen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen työpaikalla saa työntekijän kokemaan olevansa merkityksellinen. Luottamus itseän ja toisiin ihmisiin luovat perustan osallisuudelle. Onnistuneen osallisuuden kokemuksen edellytyksenä ovat positiiviset tunnekokemukset ja perusluottamus. Perusluottamuksella tarkoitetaan, että ihminen kokee olevansa hyväksytty ja ymmärretty ympäristössään. (Koivula ym. 2017, 40.) Osallisuus voi ilmetä yhteisössä jäsenten välisenä arvostuksena, luottamuksena, tasavertaisuutena sekä mahdollisuutena vaikuttaa asioihin (THL 2017d). Kun työntekijä itse pitää omia tekojaan ja sanojaan arvossa ja merkityksellisinä, hänen voi olla helpompi suuntautua oman työyhteisönsä ulkopuolelle ja ottaa muiden ammattilaisten parissa esiin vaikeat asiat sekä jakaa heille mielestään tärkeää tietoa.

5.3 Eettiset periaatteet

Yhteistyö erilaisten lasten ja perheiden kanssa sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa rakentuu myös eettisille periaatteille. Eettiset periaatteet kuvastavat arvoja, jotka muuttuvat teoiksi käytännön toiminnassa. Sosiaalialan

ammattihenkilön tulee puolustaa asiakkaansa ihmisarvoa ja -oikeuksia. Riippumatta omista arvoistaan ammattihenkilön tulee kunnioittaa asiakkaansa oikeuksia tehdä omia valintoja, kuitenkin niin, etteivät ne uhkaa samalla muiden oikeuksia. Myös oma ammatillinen toiminta on kyettävä kyseenalaistamaan. Asiakkaan osallisuuden edistäminen on eettisesti kestävää toimintaa yhteiskunnallisen vallan ja yksilön aseman epätasapainon takia. (Talentia 2017.)

Eettisiin periaatteisiin nojaten eri ammattilaisten voi odottaa toimivan asiakkaansa edun mukaisesti, vaikka työntekijä joutuisi joskus oman mukavuusalueensa ulkopuolelle. Tämä voi tarkoittaa sitä, että työntekijällä ei ole resursseja tarjota asiakkaalle tarvittavaa tukea, hän on epävarma tilanteesta tai joutuu olemaan yhteyksissä tahoihin, jotka ovat hänelle entuudestaan vieraita tai jostain syystä epämieluisia. Kun omat keinot loppuvat, on haettava apua muilta. Moniammatillisissa keskusteluissa esille nousseisiin erilaisiin näkemyksiin olisi tartuttava ja niistä puhuttava yhdessä eikä asioita tulisi vain ”lakaista maton alle”. Oman epävarmuuden tai -tietoisuuden myöntäminen itselle ja toisille luo ilmapiiriä, jossa kaikkien ei tarvitse tietää kaikkea, vaan keskustelun osapuolet voivat tukea toinen toisiaan. (Kansanaho 2014.) Hyvässä tiimissä kunnioitetaan sekä hyödynnetään toisiaan täydentävät, erilaiset taidot. Hyvään tiimiin kuuluu monialaista osaamista, luovaa ja ennakkoluulotonta ajattelua ja kriittistä sekä avointa keskustelua. (Spiik 2004, 134.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerromme, kuinka toteutimme opinnäytetyömme. Erittelemme ja perustelemme, mitä tutkimusmenetelmää käytimme ja miksi, kuinka keräsimme aineiston sekä miten analysoimme saamamme materiaalin. Perustelemme myös, millä perusteella valitsimme haastatteluiden kohderyhmän.

6.1 Tutkimuskysymykset ja -menetelmä

1. Millaista yhteistyö päiväkodin ja lastensuojelun välillä on tällä hetkellä?
2. Millaista osaamista sosionomilta toivotaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön?

Opinnäytetyömme menetelmällinen lähestymistapa on kvalitatiivinen, eli laadullinen. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan aineiston sekä analyysin muodon kuvausta. Menetelmää käytettäessä tunnusomaisia tekijöitä voivat olla tutkittavien näkökulma, aineistonkeruumenetelmä, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta sekä aineiston laadullis-induktiivinen analyysi. Laadullinen aineisto pelkistetyimmillään tarkoittaa aineistoa, joka ilmiasultaan on tekstiä ja on syntynyt tutkijasta riippumatta tai riippuen. Aineisto voidaan kerätä esimerkiksi haastattelemalla yksilöä tai ryhmää, tai hyödyntämällä päiväkirjoja, kirjeitä tai äänimateriaalia. (Eskola & Suoranta 1998.) Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on myös se, että tutkimussuunnitelma muotoutuu joustavasti tutkimuksen edetessä. Suunnitelmia voidaan siis muuttaa. Tärkeää on käsitellä tutkittavia tapauksia ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska halusimme kartoittaa kyseisen päiväkodin subjektiivisen näkemyksen yhteistyön toimivuudesta kunnan lastensuojelun kanssa. Kohderyhmämme oli sen verran pieni ja tutkimamme aihe sen laatuinen, että määrällinen ja numeerinen tutkimus ei voinut tulla kyseeseen opinnäytetyössämme.

Opinnäytetyössämme kartoitimme lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön laatua yhden päiväkodin näkökulmasta Etelä-Savossa. Ensimmäiseksi etsimme vastausta kysymykseen, millaiseksi yhteistyö eri tahojen välillä koetaan tällä hetkellä. Seuraavaksi selvitimme, millaista toimiva ja vahva yhteistyö päiväkodin henkilöstön mielestä on. Varhaiskasvatuksen esimieheltä selvitimme lisäksi, mitä konkreettista eri tahot hänen mielestään voisivat tehdä, jotta moniammatillinen yhteistyö olisi päiväkodin näkökulmasta sujuvaa ja lapsen etu toteutuisi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tämän jälkeen tutkimme, millaista lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvää osaamista päiväkodin henkilöstö sekä varhaiskasvatuksen esimies toivoisivat työyhteisöön tulevilta uusilta sosionomeilta.

6.2 Opinnäytetyön aikataulus

Syksyllä 2018 saimme idean tehdä opinnäytetyön varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä. Ideapaperin kirjoitimme lokakuussa ja opinnäytetyön suunnitelman esitimme joulukuussa 2018. Joulukuussa jätimme myös tutki-

muslupahakemuksen työelämäkumppanikunnan varhaiskasvatuksen esimiehelle. Aineiston keräsimme helmikuussa ja aineiston analysoimme helmi-maaliskuussa. Valmiin työn esitimme huhtikuussa 2019. Pysyimme suunnitellussa aikataulussamme.

6.3 Aineiston keruu

Laadimme päiväkodin henkilökunnalle ryhmähaastattelun sekä varhaiskasvatuksen esimiehelle yksilöhaastattelun, joilla kartoitimme heidän kokemuksiaan tämän hetkisestä yhteistyöstä kunnan lastensuojelun kanssa. Kysyimme myös esimiehen näkemyksiä yhteistyöstä tulevaisuutta ajatellen. Tämän lisäksi selvitimme kaikilta haastateltaviltamme, mitä osaamista tulevat sosionomit voisivat tarjota varhaiskasvatukselle lastensuojelun kanssa tehtävää yhteistyötä ajatellen. Käytimme puolistrukturoitua haastattelua, joka tyyliään sijoittuu lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun väliin. Tämän kaltaisessa haastattelussa kysymykset ovat ennalta määrättyjä ja kysymysten muoto on kaikille suunnilleen sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Haastateltavat vastaavat omin sanoin valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen sijaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) Olimme yhteydessä päiväkodin henkilökuntaan sekä sähköpostitse että puhelimitse ja lähetimme haastattelukysymykset päiväkodin sähköpostiin ennakkoon, niin kuin yhdessä sovimme.

Haastattelun käyttäminen aineistonkeruumenetelmänä on eräänlaista keskustelua tutkijan ja tutkittavan välillä. Idea haastatteluun on yksinkertainen; jos halutaan tietää mitä toinen ihminen ajattelee, kysytään sitä. Vuorovaikutustilanteena haastattelu eroaa keskustelusta siten, että se on suunniteltu etukäteen, tapahtuu haastattelijan aloitteesta, haastattelija saattaa joutua motivoimaan haastateltavaa ja ylläpitämään haastattelua sekä haastateltavan on luotettava haastattelijan luottamuksellisuuteen. Teemahaastattelu tarkoittaa, että haastatteluun on valmiiksi määritelty jokin tietty aihe. (Eskola & Suoranta 1998, 63-64.) Haastattelijan tehtävä on saada haastateltava kiinnostumaan tutkittavasta aiheesta ja auttamaan itseään tutkimuksen teossa. Haastattelijan on välitettävä käsitys siitä, että tutkimus on tärkeä ja haastateltavan osuus on keskeinen tutkimuksen kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 85.)

Haastattelun haasteena voi olla tulkintaerot kysymysten ymmärrettävyydessä. Haastattelutilanteessa kuitenkin on mahdollisuus täsmentää ja uudelleen muotoilla kysymys ymmärrettäväksi, toisin kuin esimerkiksi kyselylomaketta käytettäessä. Myös suljettujen kysymysten käyttäminen voi olla haastattelussa riski. Silloin vastaukset voivat jäädä niukoiksi kyllä- tai ei-vastauksiksi tai kysymys voi johdatella haastattelua tiettyyn suuntaan. Haastattelijalla on oltava myös riittävästi tietämystä haastateltavan kulttuurista tai toimintaympäristöstä välttääkseen väärinymmärryksiä. (Vilkka 2015.)

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksemme haastattelun, koska se tuki parhaiten tutkimuskysymysten vastausten selvittämistä, muun muassa tarkentavien kysymysten ollessa mahdollisia. Ryhmähaastattelun ajattelimme tuovan sekä päiväkodin henkilökunnan kollektiivisen näkemyksen esille, että antavan jokaiselle työntekijälle mahdollisuuden pohtia yhdessä esille nostettua aihetta. Tekemämme haastattelut tapahtuivat päiväkodin tiloissa pienryhmähaastatteluna sekä varhaiskasvatuksen esimiehen yksilöhaastatteluna hänen työhuoneessaan. Pyysimme haastateltavilta kirjallisen suostumuksen haastatteluun ja aineiston käyttöön opinnäytetyössämme. Suunnittelimme alkuun kahden ryhmähaastattelun tekemistä, isojen ja pienten puolien työntekijöille erikseen. Kuitenkin päiväkodin toiveesta pidimme yhden ryhmähaastattelun, johon osallistui molempien puolien työntekijöitä yhtä aikaa. Haastattelupäivänä haastatteluun osallistui neljä työntekijää. Tällä tavoin mahdollistimme sujuvan haastattelutilanteen ottaen huomioon päiväkodin arjen aikataulun; jokaisen työntekijän yksilöhaastattelu olisi vienyt enemmän heidän työaikaansa. Kahdelle päiväkodin työntekijälle mahdollistimme tutkimukseen osallistumisen toimittamalla heille haastattelukysymykset kyselylomakkeen muodossa. Tämä tapahtui heidän toiveestaan, koska he eivät päässeet osallistumaan haastattelutilanteeseen. Kyselytutkimuksessa tiettyä asiaa kysytään kaikilta vastaajilta samalla tavalla. Etuna kyselyssä on, että sen avulla tutkimuksen aikataulu sekä kustannukset on mahdollista arvioida varsin tarkasti. Haittapuolina kyselyssä voidaan nähdä saadun aineiston mahdollinen pinnallisuus ja kohdehenkilöiden päätös olla vastaamatta kyselyyn, jos he eivät esimerkiksi suhtaudu tutkimukseen vakavasti. Kyselylomakkeita käytettäessä vastaajat ovat myös saattaneet käsittää kysymykset eri tavoin kuin tutkija on tarkoittanut. Pelkkää kyselyä käyttäessään tutkija ei voi tarkentaa kysymystään ja tällöin voidaan pohtia, ovatko tulokset päteviä, eli valideja. (Hirsjärvi yms. 2009, 193-195, 232.)

Varhaiskasvatuksen esimiehen haastattelu tapahtui luontevimmin hänen työhuoneessaan hänelle sopivana ajankohtana. Häntä olimme tiedottaneet sähköpostitse aiheesta, jota haastattelu koski. Päiväkodin työntekijät olivat valmistautuneet haastattelutilanteeseen etukäteen keskustelemalla tiimissä kysymyksistä ja kirjaamalla tärkeitä näkökulmia ylös. Esimiehen ja päiväkodin henkilökunnan haastattelut tapahtuivat eri päivinä noin kolmen viikon aikaerolla. Molemmat haastattelut kestivät alle puoli tuntia ja tallensimme ne haastatteluun osallistuvien suostumuksella ääninauhurille, jotta pystyimme palaamaan aineiston pariin myöhemmin. Haastattelut tapahtuivat pöydän ääressä niin, että jokainen haastatteluun osallistuja näki vaivatta toisensa ja vuoropuhelu kaikkien välillä oli mahdollistettu. Tilat, joissa haastattelut tapahtuivat, olivat rauhallisia ja häiriöttömiä, niin että hiljaisempikin puhe kuului kaikille. Haastattelutilanteet kestivät niin kauan, että kaikki kysymykset oli esitetty ja kenellekään osanottajalla ei ollut enää lisättävää keskusteltuihin aiheisiin. Annoimme myös mahdollisuuden vapaalle sanalle.

Ryhmähaastattelun ja yksilöhaastattelun käyttäminen yhtäaikaaisesti tutkimuksessa on eri asia kuin kahden rinnakkaisen aineiston analyysi aineistotyyppien erojen vuoksi. Yksilö- ja ryhmähaastatteluja peilaten voi havaita uusia piirteitä molemmista aineistoista. Analysointivaiheessa voi nähdä myös aineistojen eroja ja yhteneväisyyksiä. Ryhmähaastattelussa osallistujien täytyy muodostaa kollektiivisesti jaettua ymmärrystä yksilöllisistä kokemuksistaan. Haastattelijan rooli voi olla vähäisempi kuin yksilöhaastattelussa haastateltavien mahdollisen vuoropuhelun vuoksi. Yksilöhaastattelussa haastattelu rakentuu olennaisesti haastattelijan kysymysten varaan, koska vuorovaikutuskonteksti ei mahdollista vuoropuhelua ryhmän kanssa. Haastateltavan henkilökohtaiset käsitykset nousevat tällöin aineistossa keskiöön. (Pietilä 2010, 212, 215.)

6.4 Litterointi ja tutkimusaineiston analyysi

Litteroimme hankkimamme aineiston, eli purimme puheen tekstiksi. Litteroitua aineistoa saimme noin kolmen sivun verran. Litteroimme materiaalin tietoisesti, sillä tarkkuudella, että saimme haastateltujen vastauksista selkeän ja tiivistetyn kuvan, ilman että mitään olennaista jäi pois. Liian pikkutarkka litteraatio voi tehdä tekstistä vaikeasti lähestyttävän. Emme siis litteroineet aineistoa

aivan sanatarkasti vaan jätimme joitain täytesanoja, esimerkiksi "niinku", tietoisesti tekstistä pois. Tämän kaltainen litterointi palveli mielestämme tutkimusaineistomme analyysia parhaiten, sekä mahdollisti tekstistä tekemiemme omien tulkintojen pohdinnan. Tulkintamme perustuivat kuitenkin tiukasti aineistomme antamaan informaatioon, emmekä esimerkiksi lisänneet tekstiin omia ajatuksiamme. (Nikander 2010, 433-434.)

Aineiston analysoinnissa käytimme aineistolähtöistä analyysiä. Aineistolähtöinen analyysi on hyödyllistä silloin, kun tahdotaan selvittää jonkin ilmiön olemuksesta perustietoa (Eskola & Suoranta 1998, 15). Aineistolähtöisessä eli induktiivisessa analyysissa tutkijan tarkoitus on paljastaa yllättäviäkin asioita. Lähtökohtana ei siis ole esimerkiksi jonkin teorian testaaminen, vaan hankitun aineiston laaja sekä yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi yms. 2009, 164.) Aineiston analysoinnissa käytimme teemoittelua, jossa hyödynsimme ryhmähaastatteluun luomiamme aihekokonaisuuksia. Teemoittelulla tarkoitetaan keskeisten aiheiden muodostusta yleensä aineistolähtöisesti. Ne voivat olla esimerkiksi haastatteluista nousseita yhdistäviä tai erottavia tekijöitä. Teemoittelu on mahdollista tehdä myös teorialähtöisesti, tiettyä teoriaa tai viitekehystä noudattaen tai teemahaastattelussa käsiteltyjen teemojen avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Litteroidusta aineistosta värikoodasimme samaan aihepiiriin kuuluvat vastaukset. Aineistoa tulkittiin koko analyysiprosessin ajan.

Saturaatio tarkoittaa suomennettuna Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan aineiston kylläntymistä. Tällöin tutkija ei tutkimuksen alussa vielä välttämättä tiedä, kuinka monta tapausta hän aikoo tutkia. Tutkija odottaa vastaan tulevan jotain uutta tietoa ja voi sen vuoksi jatkaa aineiston keruuta. Saturaatio tapahtuu, kun samat asiat alkavat kertaantua esimerkiksi haastattelussa tai kyselyssä. (Hirsjärvi yms. 2009, 182.) Ajattelimme, että tutkimuksessamme voi tapahtua kylläntyminen, jos suuri osa haastateltavista tai kyselyyn osallistujista vastaa kysymyksiin samalla tavalla. Kaikilla haastateltavilla olikin yhteinen näkemys tiettyihin haastattelukysymyksiin.

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Käydessämme läpi tutkimukseen osallistuneiden vastauksia, analysoimme jokaisen esittämämme kysymyksen vastauksia erikseen. Erittelimme myös, mitkä vastaukset olivat esimiehen ja mitkä päiväkodin henkilöstön, sillä he tarkastelivat tilannetta hieman eri näkökulmista asemansa vuoksi. Toimitamme valmiin opinnäytetyömme paperiversiona päiväkodin henkilökunnalle.

7.1 Kokemus yhteistyöstä

Haastattelemamme varhaiskasvatuksen esimies näki yhteistyön lastensuojelun kanssa tällä hetkellä toimivaksi, vahvistumaan päin olevaksi. Hänen mukaansa on merkityksellistä, että hän itse työskentelee konkreettisesti samassa rakennuksessa, jossa on eri alojen yksiköitä. Esimerkkinä hän mainitsi muun muassa lapsiperheiden kotipalvelun, jonka kautta yhteistyö sosiaalipuolen kanssa on omalla tavallaan tiivistä. Tämän vuoksi tarvittaessa pystytään tekemään nopeitakin ratkaisuja.

Yhteistyön toimivuutta heikentävänä tekijänä esimies näki sen, että vaikka laki mahdollistaa tiedon kulkemisen lapsen edun nimissä molempiin suuntiin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä, tietoa lastensuojelun puolelta ei aina tule niin paljon kuin olisi tarve. Puhetta tiedon kulkemisesta on ollut lastensuojelun työntekijöiden kanssa, mutta muutokset tapahtuvat hitaasti. Tietoisuutta asioiden tilasta on olemassa, mutta niin on myös varovaisuuttakin.

Päiväkodin työntekijöiden mielestä yhteistyö ehkäisevän lastensuojelun kanssa on toimivaa. Ehkäisevän lastensuojelun kanssa on käyty läpi heidän toimintaansa ja tiedotettu yhteyden ottamisesta ennaltaehkäisevän lastensuojelun työntekijöihin tarvittaessa. Kuitenkin tiedon kulku lastensuojelun kanssa on heikkoa, kun puhutaan lastensuojelusta lähetteellä varhaiskasvatukseen tulleista lapsista. Tiedot asioista, joita päiväkodin työntekijöiden olisi hyvä tietää suunniteltaessa varhaiskasvatusta lapselle ja perheelle, ovat riittämättömiä. Esille nousi myös kokemus lastensuojelutyöntekijöiden epävarmuudesta jakaa tietoja lapsen tai perheen tilanteesta. Tämä näyttäytyi päiväkodin työntekijöille lastensuojelun työntekijöiden haluttomuutena kertoa asioista; kun ei tiedetä mitä lapsen ja perheen tilanteesta saa kertoa, mieluummin vaietaan.

Myös varhaiskasvatuksen puolelta voitaisiin ottaa herkemmin yhteyttä sosiaalitoimeen, eikä vain odottaa tarvittavien tietojen mahdollisesti saapuvan joskus. Hyvä olisi myös pohtia, miksi koetaan eri tahojen olevan irrallisia organisaatioita, kun molemmat tekevät työtä perheiden hyväksi. Yhteistyö lastensuojelun kanssa on aiemmin ollut toimivampaa. Haastateltavien mukaan myös henkilöstövaihdokset varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun piirissä vaikuttavat yhteistyöhön.

Aineiston pohjalta toteamme, että lapsi ja perhe on voinut tulla varhaiskasvatukseen piiriin avohuollon tukitoimenpiteenä. Yhteistyön helpottamiseksi varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulisi olla oleelliset tiedot perheen tilanteesta, jotta tavoitteita ja arviointia olisi mahdollista toteuttaa. Voidaankin pohtia mitä tarkoittaa oleellinen tieto. Heikko tiedon kulkeminen luo haasteita varhaiskasvatuksen järjestämiselle lapselle ja perheelle yksilöllisesti. Jotta varhaiskasvatuksessa voidaan tukea lasta ja perhettä heille sopivalla keinolla, varhaiskasvatuksen työntekijöiden olisi hyvä tietää onko kyse lapsella esiintyvistä pulmista vai vanhempien tilanteesta, sekä miten nämä linkittyvät toisiinsa. Tietämättömyys vaikuttaa myös siihen, että varhaiskasvatuksessa ei välttämättä reagoita riittävän nopeasti esimerkiksi lapsen poissaoloihin, eikä tiedetä, että kotona on ollut haasteita ja että lapsen elämään tulisi lisätä hyviä arkirutiineja.

Eri tahojen välisen yhteistyön kerrotaan aiemmin olleen toimivampaa. Tämä saattaa johtua henkilöstövaihdoksista, joita kerrotaan tapahtuneen vuosien varrella sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa. Havaitsemme, että yhteistyön nähdään kuitenkin olevan vahvistumassa. Haastateltaviemme kokemukset yhteistyöstä lastensuojelun kanssa olivat kuitenkin paljolti sen kaltaisia, kuin omat ennako-oletuksemme olivat. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei tärkeä tieto lastensuojelun asiakkaista kulje varhaiskasvatuksen ammattilaisille sujuvasti. Tämä ei johdu siitä, etteikö laki mahdollistaisi sitä, vaan ilmeisesti siitä, että yksilöihmiset sosiaalitoimen puolelta mahdollisesti pelkäävät paljastavansa salaisia asioita. Saimme haastatteluiden kautta eriteltyä lisätietoa syistä, miksi tilanne nähtiin sellaiseksi kuin nähtiin. Toive yhteis-

työn laadun parantamisesta tuntui olevan kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä ja itsellemme jäi haastatteluista mielikuva, että aihe on varhaiskasvatuksessa ajankohtainen ja sitä on hyvä pohtia yhdessä ääneen.

7.2 Vahvan yhteistyön tunnuspiirteet

Vahvan yhteistyön tunnuspiirteiksi esimies mainitsi tarvittavan tiedon siirtymisen heti kun sille on tarvetta, niin ettei tiedonkulku ole este asioiden etenemiselle. Myös LAPE-hanke, joka on kyseisessä kunnassa edennyt pitkälle, nousi esimiehen haastattelussa vahvasti esiin. Konkreettisiksi LAPE:n aikaansaannoksiksi mainittiin muun muassa kerran kuussa toimiva avoin vanhempainkahvila sekä perheneuvo. Perheneuvon ydintiimi päivystää arkisin puhelimen äärellä tietyn kellon ajan ja tukena ympärillä on tarvittaessa kokoontuva asiantuntijatiimi. Perheneuvon kautta voidaan yhdistää lapsiperheiden kotipalvelun, neuvolan perhetyön sekä varhaiskasvatuksen palveluita 0–17 vuotiaille. Myös sosiaalityö on mukana tarvittaessa.

Esimies ajatteli myös sen olevan merkityksellistä yhteistyön kannalta, kuinka hyvin eri ammattilaiset tuntevat toisensa. Tuntematonta henkilöä kohtaan suhtautuminen on varovaisempi, vaikka kaikilla ammattilaisilla on vaitiolovelvollisuus yhteisistä asioista puhuttaessa. Lapsen edun tulisi kuitenkin toteutua ja mennä sen edelle, tunteeko toista ammattilaista vai ei.

Varhaiskasvatuksen työntekijät nostivat esille toimivaan yhteistyöhön liittyen selkeät tavoitteet, niiden arvioinnin ja mutkattoman tiedon liikkumisen perheen parhaaksi. Toimivan yhteistyön kannalta varhaiskasvatuksen tulisi vähintään tietää, että lapsi on tullut hoitoon lastensuojelun tukitoimenpiteenä. Hyödyllistä olisi, jos varhaiskasvatuksesta voitaisiin osallistua jo ensimmäisiin palavereihin, joissa kartoitetaan tilannetta ja pohditaan tavoitteita sekä lapsen ja perheen etua. Tällöin asiat tulisivat selkeästi esille. Haastattelun aikana nousi esille, että lastensuojelu ja varhaiskasvatus ovat kyseisessä kunnassa joskus aiemmin laatineet yhdessä tavoitteita hankkeen kautta ja työskennelleet perheen parhaaksi niin, että perhe on ollut keskiössä. Osapuolet ovat tällöin tieneet, mistä on kysymys ja mitä kenenkin tulee omalta osaltaan tehdä.

7.3 Eri tahojen toimintamahdollisuudet

Esimies toivoi, että lapsen edun nimissä sosiaalihuolto rohkeammin tiedottaisi muita ammattilaisia lasta ja perhettä koskevista asioista. Päiväkodissa olisi tiedettävä taustalla olevista tekijöistä, jotta erilaisissa tilanteissa olisi mahdollista reagoida ja toimia parhaalla mahdollisella tavalla. Osalla päiväkodin työntekijöistä on koulutuksen kautta saatua tietoa lastensuojelusta. Kunnan lastensuojelujärjestelmä on vieraampi, lukuun ottamatta ehkäisevää lastensuojelua. Tietämyksen päivittäminen lastensuojelun toiminnasta olisi myös heidän mielestään tarpeellista. Osaltaan tiedon niukkuus voi johtua lastensuojelun tarpeen vähäisyydestä, kun ei ole tarvinnut tehdä lastensuojeluilmoituksia. Varhaiskasvatuksessa huolen puheeksi ottaminen tulee ennen ilmoituksen tekemistä. Tilanteita selvitetään vanhempien ja neuvolan kanssa. Neuvolasta otetaan lastensuojeluun yhteyttä, jos siellä vielä ilmenee huolta. Haastateltavien mukaan asiantuntemusta aiheesta on enemmän muualla. Kyse ei heidän mielestään kuitenkaan ole siitä, että he itse haluaisivat siirtää vastuun muualle. Kiireellisissä ja akuuteissa tilanteissa otetaan aina yhteyttä lastensuojeluun ja virkavaltaan. Kuitenkin päiväkodissa kyseenomaisia tilanteita sattuu harvoin. Päiväkodin työntekijät pyysivät varhaiskasvatuksen esimieheltä, että sosiaalitoimen työntekijöiden kanssa voitaisiin käydä läpi asioita, jotka ovat vielä epäselviä, jotta varhaiskasvatuksen toimintaa voitaisiin muokata paremmaksi.

Lastensuojeluilmoitus on huolen viemistä lapsen ja perheen tilanteesta eteenpäin ammattilaisille, joilla on mahdollisuus selvittää huolen todellisuus. Poh-tiessamme haastatteluvastauksia meille heräsi kysymys, siirtääkö varhaiskasvatus vastuutaan kuitenkin, jos se odottaa vielä neuvolan huolen ilmaisua ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Esimies painotti mahdollisimman nopeaa reagointia, kun lapsen ja perheen tilanteesta nousee huoli. Päiväkodin työntekijät kertoivat neuvolalla olevan osaamista kyseisissä tilanteissa. Varhaiskasvattajat ovat kuitenkin ne henkilöt, jotka ovat päivittäin lapsen ja perheen kanssa tekemisissä, ja useimmiten ensimmäisiä, joka huomioivat muutokset lapsen käytöksessä ja fyysisessä kunnossa. Mietimme, mahdollistaisiko aiemmin tehty lastensuojeluilmoitus oikea-aikaisen avun saamisen perheelle ja ehkäisisi sen kautta tilanteen kriisiytymistä.

LAPE:n aikaansaama perheneuvotoiminta on esitelty uutena päiväkodille ja työntekijät tutustuvat uuteen ennaltaehkäisevään lastensuojelun muotoon.

Asiasta on kerrottu vanhemmille ja osa vanhemmista onkin päässyt oikeanlaisen avun piiriin oikeaan aikaan. Kunnan ennalta ehkäisevät palvelut ovat hyviä ja todennäköisesti auttavat montaa asiakasperhettä. Yksi hyvä toimintamuoto on päivittäinen vanhempien kanssa keskustelu ja mieltä askarruttavien asioiden läpi käyminen.

Haastateltavien mielestä lastensuojelu on sanana vielä pelottava, siitä on tehty "kirosana". Mukaan liittyy vahvasti vaikenemisen kulttuuri sekä leimautumisen pelko; ennemmin vaietaan haasteista kuin kokeillaan, olisiko lastensuojelusta apua. Suurin osa lastensuojelun toiminnasta on muuta kuin huostaanottoja. Vaikka huostaanotto on viimeinen ja äärimmäinen keino, jota käytetään, se jää ihmisten mieleen. Lastensuojelun toiminnasta unohtuvat muut apukeinot, kuten esimerkiksi tukien hakeminen, jotta saataisiin rahaa ruokaan. Pikkuhiljaa kuitenkin mielikuvat muuttuvat.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voi ajatella, että tietoperusta lastensuojelun toimintaan liittyen on heikonlaista niin työntekijöiden kuin lasten vanhempienkin osalta. Osittain sitä selittää se, että yhteistyö päiväkodin ja lastensuojelun välillä ei ole ollut tiivistä. Mielestämme se, että päiväkodin työntekijät ovat itse pyytäneet sosiaalitoimea tulemaan selkiyttämään ja kertomaan enemmän toiminnastaan, oli heidän ottamansa konkreettinen askel yhteistyön parantamiseksi lastensuojelun kanssa. LAPE:n seurauksena käyttöön otettu perheneuvotoiminta on otettu puheeksi vanhempien kanssa ja sille on ollut jo konkreettista käyttöä. Moniammatillista verkostoa on siis syntynyt lisää. Ehkäisevää lastensuojelua kehuttiin kunnassa, mutta valitettavaa tuntui olevan, etteivät kaikki perheet ymmärrä sen olevan osa lastensuojelua. Lastensuojelusta kerrottiin monelle tulevan mieleen ensimmäisenä huostaanotto ja tämän mielikuvan murtaminen vie aikansa. Lastensuojelun toiminta ehkäisevässä muodossa tulisi tuoda perheille tutummaksi varhaiskasvatuksen kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen kautta, jotta sen tarjoama apu nähtäisiin positiivisena mahdollisuutena. Tämä luo siis kaikille varhaiskasvatuksen ammattilaisille tarpeen tutustua ensin itse ja sen jälkeen kertoa vanhemmille lastensuojelun palveluista varhaiskasvatuspalveluiden rinnalla, jotta kynnyks ottaa apua vastaan lastensuojelun taholta madaltuisi. Tässä oikea-aikainen sekä oikeanlainen vuorovaikutus nousee mielestämme keskiöön. Se, kuinka päiväkodin henkilöstö ilmaisee oman kantansa lastensuojelun palveluista, voi vaikuttaa merkit-

tävästi vanhempien ja perheidenkin suhtautumiseen. Kun eri perheet puolestaan keskustelevat keskenään ja joku tuntee saaneensa apua lastensuojelusta, yleinen asenneilmapiiri voi muuttua.

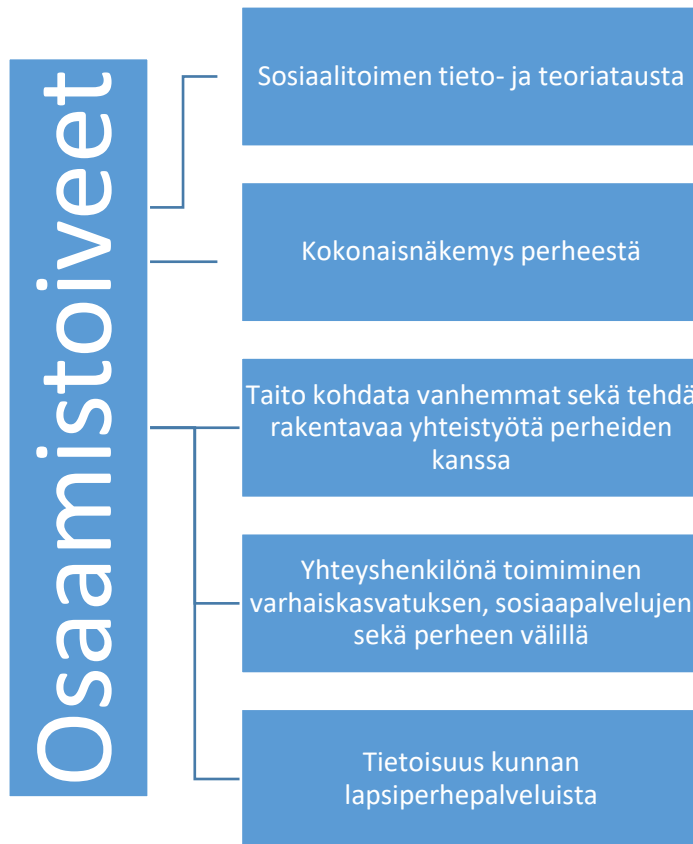
7.4 Osaamistoiveet sosionomeille

Esimies toivoi sosionomien tuovan varhaiskasvatukseen työyhteisöön vahvistusta sosiaalitoimen tieto- ja teoriataustaan. Tämä perusteltiin sillä, että nämä asiat sisältyvät sosionomiopintoihin käytännön harjoitusten kanssa. Koska tilanteita, joissa lastensuojelua tarvitaan ei kuitenkaan kovin usein tule vastaan, voi työntekijä olla osaamaton sillä hetkellä, kun asioihin tulisi puuttua. Huolen noustessa esiin pitäisi kuitenkin toimia eikä jäädä miettimään, voiko tehdä niin.

Päiväkodin työntekijät toivoivat sosionomien tuovan lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön kokonaisnäkemystä perheestä ja rakentavaa yhteistyötä perheen kanssa. Tärkeäksi mainittiin perheen tuominen keskiöön siten, että huomioitaisiin perheen tilanteen vaikutus lapseen. Haastattelussa mainittiin myös yhteistyö päiväkodin kanssa niin, että koko perhe tuodaan päiväkotiin, eikä vain lapsi. Lisäksi lapselle tärkeiden asioiden, päiväkodin ja perheen, kohtaaminen tulisi luoda helpoksi, niin että vanhempien olisi helppo tuoda lapsi hoitoon ja lapsen helppo jäädä sinne. Huomioitavaa on myös työntekijöiden tapa kohdata vanhemmat. Edellä mainittujen asioiden lisäksi kunnassa tarjolla olevien palvelujen hahmottaminen ja tunteminen liitettiin sosionomin osaamisalueeseen. Sosionomien toivottiin olevan yhteyshenkilönä varhaiskasvatukseen, sosiaalipalvelujen ja perheiden välillä.

Osaamistoiveet sosionomeille voidaan jakaa eri osa-alueisiin, jotka liittyvät teoretietoon sosiaalitoimesta, kokonaisnäkemykseen perheestä, kohtaamisen taitoon, perheen kanssa tehtävään rakentavaan yhteistyöhön, yhteyshenkilönä toimimiseen eri palveluiden välillä sekä tietoisuuteen lapsiperhepalveluista (kuva 1).

Taulukossa eritellyt toiveet perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyen tulivat esille päiväkodin työntekijöiden haastattelussa. Esimies painotti hyvää tietopohjaa sosiaalitoimen palveluista. Molempien mainitaan liittyvän varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään olennaisesti, sillä heidän vastuullaan oletetaan olevan muun muassa yhteistyön perheiden sekä sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa. Sujuvan yhteistyön vuoksi sosionomin on tunnettava työskentelykuntansa perhepalvelut sekä pystyttävä ohjaamaan perheitä tukea tarvitsevilla tilanteissa.

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Noudatimme opinnäytetyössä annettujen ohjeiden mukaisesti hyviä tutkimuseettisiä periaatteita. Mietimme ja perustelimme niin työmme tutkittavuutta kuin käyttämämme aineistonkeruumenetelmää. Raportoimme aineistosta saadun tiedon rehellisesti ja avoimesti. Keräsimme opinnäytetyötä varten tarvittavat

tutkimus- sekä haastatteluluvat työelämäkumppaniltamme. Emme maininneet haastateltavien nimiä opinnäytetyössämme, emmekä paikkakuntaa, jossa opinnäytetyö toteutettiin. Nauhoitetut haastattelut poistettiin litteroinnin jälkeen ja paperiset vastauslomakkeet poltettiin. Toinen opinnäytetyön tekijä tunsi osan päiväkodin työntekijöistä. Tämän emme kuitenkaan nähneet vaikuttavan aineiston keräämiseen. Kyseiset työntekijät eivät olleet haastattelutilanteessa, vaan vastasivat kirjallisesti kyselylomakkeisiin. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan mukaan (2006b) keskeisimmät käsitteet tutkimustietoja käsiteltäessä ovat luottamuksellisuus ja anonyymiteetti. Täydellinen anonyymiteetti harvoin on mahdollista, esimerkiksi postitsemuistuttamisen vuoksi. Kuitenkin periaatteen on oltava se, että henkilöllisyyden selvittäminen on lähes mahdotonta. Tutkijan on myös muistettava luvatta luottamuksellisuutta olla lupaamatta sellaista, jota ei ole mahdollista pitää.

Opinnäytetyömme ei ole toistettavissa, sillä tulokset pätevät vain tähän tiettyyn päiväkotiin ja tulokset tarkastelevat vain tämän hetkistä yhteistyötä. Työmme tulokset eivät siis ole myöskään yleistettävissä muihin varhaiskasvatuksen yksiköihin. Vilkan mukaan (2015) tutkimuksen luotettavuudella eli reliabiliteetillä tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Luotettavassa tutkimuksessa tulokset eivät ole sattuman varaisia ja ne ovat toistettavissa. Sama tutkimustulos saadaan siis samalle henkilölle tehtäessä tutkijasta riippumatta.

Jotta pystyimme opinnäytetyössämme pohtimaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä kattavasti ja todenmukaisesti, oli meillä oltava riittävä tietopohja laissa määritellyistä asioista. Tällä tavoin pystyimme erottelemaan yhteistyön kannalta välttämättömiä tekijöitä. Laatiessamme kysymyksiä päiväkodin henkilökunnalle pystyimme myös keskittymään lain ulkopuolelle jääviin asioihin, koska meillä oli riittävästi teorian tietoa tukena.

Tutkimuksen eettisiä periaatteita pohtiessa on hyvä puntaroida kolmea erilaista lähestymiskulmaa. Ensimmäisenä on mietittävä tutkimusaiheen eettistä oikeutusta, eli miksi valitun aiheen tutkiminen on perusteltua. Ensiarvoisen tärkeäksi tämän pohtiminen nousee silloin, kun tutkittava aihe on hyvin arkaluontoinen. Toiseksi eettiseksi arvioinnin kohteeksi nousee käytettävän tutkimusmenetelmän pohtiminen eli saadaanko käytettävällä aineistonkeruumenetel-

mällä riittävästi tietoa vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Kolmas lähestymiskulma on tutkimusaineiston analyysi ja raportointi. Analyysivaiheessa on huomioitava, että muun muassa litterointiaineistossa ei esiinny kenenkään oikeita nimiä. Raportoinnin pitää olla rehellistä ja tarkkaa. Laadullisessa tutkimuksessa analyysiprosessin eteneminen on tuotava esille ja tutkimusprosessin on oltava mahdollisimman läpinäkyvä, jotta eettisten kysymysten arviointi on mahdollista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Pohdimme näitä näkökulmia oman opinnäytetyöprosessimme ajan. Näimme aiheemme tutkimisen aiheelliseksi varhaiskasvatuksen sosionomin roolin kannalta. Pohdimme myös ennen prosessin aloitusta sekä sen aikana, palveliko käyttämämme aineistonkeruumenetelmä tämän kaltaista selvitystä. Analyysivaiheessa pyrimme myös ottamaan huomioon tutkimustuloksiin vaikuttavat seikat ja kävimme keskenämme keskustelua muun muassa eettisyyden toteutumisesta.

9 POHDINTA

Lähtöolettamuksemme opinnäytetyön aiheesta oli, että lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä voisi olla jotain parannettavaa. Tämä oletamus osoittautui realistiseksi ja haastateltavamme pohtivatkin eri keinoja, joiden avulla yhteistyötä voisi saada toimivammaksi. Keräämämme aineisto oli mielenkiintoista tutkittavaa, sillä siirtyessämme itse työelämään kohtaamme esiin nousseet aiheet jossain vaiheessa väistämättä. Omasta mielestämme onnistuimme opinnäytetyöprosessissa, sillä saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin, aihe oli todellinen ja ajankohtainen ja aihepiiri avautui meille itsellemekin laajemmin. Yhteistyö eteläsavolaisen kunnan päiväkodin ja varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa oli sujuvaa. Erityisen hyvää opinnäytetyöprosessissamme oli mielestämme se, että selvittämämme aihe oli jo entuudestaan ajankohtainen työelämäpaikassa ja saimme kuulla, että yhteistyön parantamiseksi oli alettu toimia.

Samansuuntaisia tuloksia aiempien tutkimusten kanssa (luku 5.1) saimme melko paljon. Tiedon kulkemisen heikkous lastensuojelusta varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen kynnys ottaa yhteyttä lastensuojelun ammattilaisiin on mainittu ennenkin moniammatillista yhteistyötä tutkittaessa. Lapsi- ja

perhepalveluiden muutosohjelma LAPE on tehnyt työtä tarvepohjaisesti sosiaali- ja terveysalan asiakaslähtöisen toiminnan vahvistamiseksi ja tämä näkyi vahvasti kunnan perhepalveluissa.

Jäimme pohtimaan opinnäytetyössämme käyttämäämme aineistonkeruumenetelmää ja sen luotettavuutta. Puntaroimme, miten pelkkien yksilöhaastatteluiden käyttäminen ryhmähaastattelun sijasta olisi vaikuttanut jokaisen haastateltavan oman mielipiteen ilmaisuun. Ryhmähaastattelu mahdollisti haastateltaville tilanteen, jossa osa haasteltavista pystyi vetäytymään keskustelusta esimerkiksi ujouden tai muun syyn vuoksi. Yksilöhaastattelun eduksi mielestämme muodostuu vapaus sanoa asioita ilman ryhmän luomaa painetta vastauksen oikeellisuuteen tai muuhun henkilöä mietityttävään tekijään. Ryhmähaastattelu tilanteena taas tukee yhteistyötä ja tiimissä toimimista. Kun teemme työtä tiimeissä, asioista puhuminen ja niiden esille tuominen koko ryhmän kuullen on myös oleellista työskentelyn kannalta. Myös toimivan moniammatillisen yhteistyön kannalta on tärkeää osata tuoda oman ammattialan osaamista ja kehittämiskohteita esille muille ammattilaisille.

Olisimme voineet vielä selvittää kunnan sosiaalitoimen kokemuksia yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Tällä tavoin olisimme mahdollisesti saaneet tietää, mitä sosiaalitoimi toivoisi varhaiskasvatuksen kanssa tehtävältä yhteistyöltä. Yhteistyö on aina vastavuoroista toimintaa, jonka toimivuuteen tai toimimattomuuteen liittyy kaikkien osapuolten osallisuus ja tapa toimia vuorovaikutuksessa. Jatkossa voisi selvittää sekä kunnan kaikkien varhaiskasvatusyksiköiden että sosiaalitoimen näkemykset yhteistyön laadusta. Mielenkiintoista olisi tutkia myös maakunnittain lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä. Siten tutkimustieto voisi olla yleistettävämpää Suomessa ja saataisiin kattavampaa tietoa tämän hetkisestä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä. Aihepiiriin sopivasti voisi tehdä myös toiminnallisen opinnäytetyön, jonka avulla esimerkiksi yhteistyöhön liittyvää vuorovaikutusta voisi käsitellä rakentavasti eri ammattilaisten kesken. Tällaisen opinnäytetyön voisi toteuttaa järjestämällä muun muassa toiminnallisia teemapäiviä, joissa eri organisaatioiden jäseniä kutsuttaisiin yhteen ja toiminnallisin keinoin vahvistettaisiin yhdessä päätettyä kehitettävää osa-aluetta.

Opinnäytetyön kautta saatuja tuloksia on mahdollista tulevaisuudessa hyödyntää kunnassa varhaiskasvatuksen puolella omia asenteita ja toimintatapoja tarkkaillessa, erilaisten koulutusten järjestämisessä sekä yhteydenotoissa lastensuojelun henkilöstöön. Kuitenkaan tuloksia ei voida yleistää, sillä kyseessä on vain yhden eteläsavolaisen varhaiskasvatuksen yksikön näkökulma käsiteltävään asiaan. Uskomme, että keskustelun avaus yhteistyöhön liittyen ei kuitenkaan ollut turhaa, vaan sai kasvatustalan ammattilaiset pohtimaan omaa rooliaan sekä käytettävissä olevia keinojaan parantaakseen perheiden parissa tehtävää työtä. Toivomme tutkimuksemme kannustavan varhaiskasvatuksen työntekijöitä panostamaan moniammatilliseen yhteistyöhön entistä enemmän.

Varhaiskasvatuslaista voimme havaita, että se painottaa lapsen edun ensisijaisuutta ja sen toteutumista varhaiskasvatusta järjestettäessä. Myös varhaiskasvatussuunnitelmassa ja tekemissämme haastatteluissa kyseinen asia oli vahvasti esillä. Laki myös mahdollistaa salassapitovelvollisuudesta poikkeamisen tilanteessa, jossa se on lapsen edun kannalta välttämätöntä sekä velvoittaa moniammatilliseen yhteistyöhön muun muassa sosiaalitoimen ja neuvolan kanssa. Tulevina sosionomeina ja varhaiskasvatuksen ammattihenkilöinä meidän on erityisen tärkeää tietää sekä ymmärtää lakiin kirjoitetut velvoitteet ja mahdollisuudet.

Varhaiskasvatuslaki ei kuitenkaan määrittele suoranaisesti millaiset tiedot voidaan jakaa eri toimijoiden kesken salassapitovelvollisuuden estämättä, vaikka se mahdollistaa tiedon kulkemisen lapsen edun nimissä. Tästä johtuen tulkin- taerojen syntyminen on mahdollista ja salassapitovelvollisuudesta poikkeaminen voi tuntua epämiellyttävältä tai jopa pelottavalta. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun olisikin hyvä yhdessä määritellä pelisääntöjä toiminnalleen, jotta yhteiseen ymmärrykseen asiasta olisi mahdollista päästä eikä lapsen etu jäisi toteutumatta. Samalla yhteiselle toiminnalle voisi luoda tavoitteita sekä jakaa odotuksia toisten toiminnasta.

Jotta varhaiskasvatuksen tavoitteet täyttyvät ja lapselle sekä perheelle pystytään järjestämään yksilöllistä ja heidän tilanteeseensa sopivaa varhaiskasvatusta, on päiväkodissa tiedettävä perheen tilanteesta. Tietoa saadaan perheeltä itseltään lapsen aloittaessa hoidon. Perheen oma tahto avata perhe-

elämäänsä varhaiskasvatuksen ammattilaisille vaikuttaa myös tehtävän yhteistyön laatuun. Jos lastensuojelun palveluiden piirissä oleva perhe päättää vaieta asioistaan varhaiskasvatuksen ammattilaisille, on hankalampi pyrkiä lapsen edun nimissä kohti yhteisiä tavoitteita. Merkitykselliseksi nouseekin mielestämme varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien tai huoltajien välinen vuorovaikutus- ja luottamussuhde. Kun luottamussuhde on riittävän hyvä ja avoin, voi myös haastavista tai vaikeista asioista puhuminen olla helpompaa, niin perheelle kuin työntekijällekin. Silloin kun tietoa lapsesta ei saada vanhempien tai huoltajien kautta, lapsen edun ensisijaisuuden vuoksi tiedon kulkeminen organisaatioiden välillä korostuu.

Vaikuttaakseen sosiaalialan ammatissa asiakkaiden parhaaksi, mielestämme työntekijän täytyy ymmärtää oma valtansa ja vastuunsa lasten ja perheiden hyvinvoinnista, sekä vuorovaikutuksensa merkitys yhteisissä kohtaamisissa sekä asiakkaiden että muiden ammattilaisten kanssa. Vastuun kantamista omasta työstä ja toiminnasta helpottaa se, että työyhteisö tukee jäseniään. Koska päiväkodissa työskentelee ja tulee jatkossakin työskentelemään lastenhoitajia, sosionomeja sekä varhaiskasvatuksen opettajia, on ammatillinen osaaminen laajaa. Kokemukset, joita eri työntekijät ovat hankkineet työuransa sekä koulutusten kautta, konkretisoituu toiminnaksi sen hetkisen työyhteisön parissa. Jokaisen osaamisen tulisi mielestämme olla mahdollista näkyä ja kasvaa työyhteisössä. Toisten osaamisen tunnustaminen ja positiivisen palautteen antaminen luovat työyhteisöön myös viihtyisyyttä, joka voi saada työurat jatkumaan samassa yksikössä eläkkeeseen asti. Toisten taitojen ja tietojen esiin kannustaminen tiimin kesken koituu koko ryhmän sekä sen vastuulla olevan työn parhaaksi. Omat virheensä voi myöntää ja oppia uutta. Viisas työntekijä mielestämme myöntää omat vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa, eikä pelkää näyttää omaa inhimillisyyttään. Vaivannäkö sujuvan moniammatillisen yhteistyön luomiseksi voi tulla palkituksi siten, että asiakkaiden nähdään saaneen oikeanlaista tukea oikeaan aikaan, ongelmat ratkeavat jo varhaisessa vaiheessa ja työntekijät saavat kokea onnistumisia työssään.

Sosionomeilta odotetaan työelämässä perheosaamista. Jos opiskelija on opintojen aikana suorittanut harjoitteluja työelämän paikoissa, joissa on päässyt tekemisiin erilaisten perheiden kanssa, aihe on voinut tulla läheiseksi. Joissain harjoittelupaikoissa asiakasperhe on voinut kieltää opiskelijan osallistumisen

moniammatillisiin palavereihin, jolloin kokemusta kyseisistä tilanteista ei ole tullut. Mielestämme muun muassa monikulttuuriset perheet ja sijaisperheet muodostavat laajan joukon erilaisista taustoista tulevia lapsia, joiden elämä koostuu hyvin erilaisista tekijöistä. Tietoperusta, joka sosionomilla on esimerkiksi eri kulttuurien tavoista ja arvoista, ei välttämättä riitä tukemaan asiakas-perhettä juuri oikealla tavalla tai vahvistamaan erilaisten perheiden keskinäistä verkostoitumista. Sosionomikoulutukseen sisältyy perhetyöhön liittyviä opintoja, mutta aihe on mielestämme niin laaja, että kaikkea mahdollista tietoa ei saa sisällyttämään yhteen koulutukseen. Sosionomien tulisi mielestämme hankkia siis myös koulutuksensa ulkopuolelta ymmärrystä esimerkiksi erilaisista tavoista elää, niiden merkityksistä lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä uudenlaisista tavoista tavoittaa eri kieliä puhuvia asiakkaita sekä rakentaa yhteyttä. Myös lasten kokeman tasavertaisuuden vahvistaminen heidän erilaisista taustoistaan huolimatta kuuluu ammatilliseen rooliimme.

Opinnäytetyötä tehdessämme opimme, että huolellinen valmistautuminen muun muassa haastatteluihin helpottaa myöhempää työskentelyä aineiston parissa. Opinnäytetyömme vahvisti myös ammatillista kasvua ja rohkeutta tarttua uusiin tilanteisiin ja ymmärrystä lapsen edun ensisijaisuudesta. Entistä vahvempana meille selkiintyi nykyisen varhaiskasvatussuunnitelman painotus lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Tulevaisuus näyttää, mikä sosionomien rooli tulee konkreettisesti olemaan eri päiväkodeissa. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön tulee jatkossa tiivistyä entistä lujemmaksi sujuvan varhaiskasvatuksen luomiseksi.

LÄHTEET

Airaksinen, M. 2013. Moniammatillisuus käsitteenä ja käytännössä: Vertailu kehittämisverkoston tähänastiseen työskentelyyn. Helsingin yliopisto. Verkostotapaaminen 7.2.2013. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.fimea.fi/documents/160140/758926/26517_Moniammatillisuus_kasitteena_ja_kaytannossa_professori_Marja_Airaksinen.pdf [viitattu 5.10.2018].

Anis, M. 2012. Isäkuvat monikulttuurisissa lastensuojelun kohtaamisissa. E-kirja. Teoksessa Keskinen, S., Vuori, J. & Hirsiaho, A. (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: University Press, 321-322. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 28.2.2019].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 27.11.2018].

Hakalehto, S. 2018. Lapsioikeuden perusteet. E-kirja. Helsinki: Alma Talent. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/FAC-BXXBTABDE#kohta:\(20\)Lapsioikeuden\(\(20\)perusteet](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/FAC-BXXBTABDE#kohta:(20)Lapsioikeuden((20)perusteet) [viitattu 1.3.2019].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus University Press, 47, 85. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 27.2.2019].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, J., Niiranen-Linkama P. & Saksio, M. (toim.) 2015. Sosionomit asiakastyön kentillä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoinen julkaisu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97130/URNISBN9789515885111.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 27.11.2018].

Kansanaho A., Alhanen, K. & Soininen, J. 2014. Sopivasti toisin. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://moodle.xamk.fi/pluginfile.php/616137/mod_resource/content/1/verkostopalaveri_juttu.pdf [viitattu 28.11.2018].

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf> [viitattu 18.2.2019].

Kettunen, I. 2018. Varhaiskasvatuksen sosionomit aloittavat. *Kasvu* 2, 12-13.

Kivimäki, S. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö lapsen ja perheen tukena. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80823/gradu03726.pdf?sequence=1> [viitattu 5.10.2018].

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus – Oppia, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Lape Etelä-Savo- muutosohjelma 2017-2018. Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.essote.fi/tietoa-meista/hankkeet/lape-etela-savo-hanke-2017-2018/> [viitattu 22.11.2018].

Lapsen oikeudet s.a. Lapsen etu. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/> [viitattu 14.2.2019].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle hallituksen esityksestä eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. 2018. Lastensuojelun Keskusliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/LSKL_lausunto_varhaiskasvatuslain-uudistaminen.pdf [viitattu 27.10.2018].

Latvala, E. & Seppänen, E-K. 2015. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön vahvistaminen. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87432/Latvala_Elina_Seppanen_Eeva-Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 5.10.2018].

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, käntäminen ja validiteetti. E-kirja. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 433-434. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 27.2.2019].

Onnismaa, E-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967-1999. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20012/lapsilap.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 26.2.2019].

Opetushallitus s.a. Tilastotietoja. Kuukauden tilasto: Varhaiskasvatus. 22.12.2015. Verkkouutinen. Saatavissa: https://www.oph.fi/tietopalvelut/tilastotiedot/103/0/kuukauden_tilasto_varhaiskasvatus [viitattu 28.11.2018].

Pietilä, I. 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. E-kirja. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 212, 215. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 27.2.2019].

Pösö, T. 2016. Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? E-kirja. Teoksessa Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 28.2.2019].

Rautiainen, A. 2016. VASU2017 – varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogikka. 23.5.2016. Blogikir-

joitus. Saatavissa: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetusuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/mita_on_varhaiskasvatuksen_pedagogiikka [viitattu 28.11.2018].

Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Jyväskylä: PS-kustannus, 7.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavissa: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html [viitattu 21.4.2019].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavissa: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html [viitattu 21.4.2019].

Sosiaali- ja terveysministeriö s.a. a. Lastensuojelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu> [viitattu 5.10.2018].

Sosiaali- ja terveysministeriö s.a. b. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Hankkeet ja säädösvalmistelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut> [viitattu 22.11.2018].

Spiik, K-M. 2004. Tulokseen tiimityöllä. WSOY: Helsinki, 26-29, 134.

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> [viitattu 26.10.2018].

Talvio, M. & Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. Tilastot ja data. Lastensuojelu 2017. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.11.2018. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu> [viitattu 28.11.2018].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015b. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto> [viitattu 1.3.2019].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b. Lapsen etu. WWW-dokumentti. Päivitetty 1.9.2015. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalipalvelujen-jarjestaminen/lapsen-etu> [viitattu 5.10.2018].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017c. Hyvinvointi ja terveyserot. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.4.2017. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> [viitattu 14.10.2018].

Unicef s.a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/> [viitattu 15.2.2019].

United Nations Human Rights s.a. Universal Declaration of Human Rights. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/fin.pdf [viitattu 26.2.2019].

Varhaiskasvatus s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus [viitattu 5.10.2018].

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. 2019. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf [viitattu 20.2.2019].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 4., uudistettu painos. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 28.11. 2018].

Haastattelurunko

1. Minkälaiseksi koette tämän hetkisen yhteistyön kuntanne lastensuojelun kanssa? Miksi?
2. Minkälaista on vahva ja toimiva yhteistyö?
3. Mitä eri tahot voisivat tehdä, jotta yhteistyö olisi toimivampaa? (Varhaiskasvatuksen esimiehelle)
4. Millainen on tietämyksenne lastensuojelun toiminnasta? Miksi?
5. Mitä osaamista toivoisitte sosionomin tuovan lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön?

5.12.2018

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelemme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (XAMK) Mikkelin kampuksella sosionomi (AMK)-tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Haemme organisaatioltanne tutkimuslupaa opintoihimme kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi.

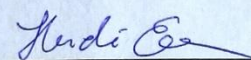
Opinnäytetyömme tarkoitus on tutkia lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä päiväkotinne näkökulmasta. Ensimmäiseksi etsimme haastattelua tai kyselyä käyttäen vastausta kysymykseen, millaiseksi yhteistyö koetaan tällä hetkellä. Seuraavaksi tutkimme, mitä toiveita ja tarpeita päiväkodin työntekijöillä on yhteistyöhön liittyen. Selvitämme, mitä konkreettista eri tahot voisivat tehdä, jotta moniammatillinen yhteistyö olisi päiväkodin näkökulmasta sujuvampaa ja lapsen etu toteutuisi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tämän jälkeen tutkimme, minkälaista lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvää osaamista päiväkotinne henkilöstö toivoisi työyhteisöön tulevilta uusilta sosionomeilta. Keskitymme päiväkotinne henkilöstön mielipiteisiin ja näkökulmiin aiheesta, emmekä laajenna tutkimuksen tekemistä muihin päiväkoteihin tai sosiaalitoimeen. Aineistonkeruumme tapahtuu tammi-helmikuun 2019 aikana.

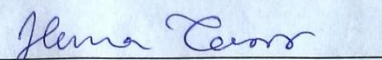
Pyydämme tällä lupalomakkeella lupaa

a) nauhoittaa haastattelutilanteet b) hyödyntää kysely- tai haastatteluaineistoja opinnäytetyömme raportoinnissa ja tulosten esittämisessä. Valmis opinnäytetyö julkaistaan valtakunnallisessa Theseus-tietokannassa, jossa raportti on vapaasti saatavilla.

Sitoudumme noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Henkilöitä ei mainita loppuraportissa omilla nimillään, ja mahdolliset suorat lainaukset tehdään tavalla, josta tutkittavaa ei voida välittömästi tunnistaa. Haastatteluaineisto on ainoastaan omassa käytössämme. Osallistajat voivat halutessaan vetäytyä tutkimuksesta minä ajankohtana tahansa.

Annamme mielellämme opinnäytetyöstämme lisätietoja.

HEIDI ERONEN

Henna Terro

Eronen Heidi, sosionomiopiskelija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu,
[REDACTED]

Tervo Henna, sosionomiopiskelija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu,
[REDACTED]

Opinnäytetyötämme ohjaa lehtori Lea Saari-Kääriäinen. Halutessanne voitte olla myös häneen yhteydessä työhön liittyvissä kysymyksissä [REDACTED]

du Pami-Käsi

Tutkimusluvan myöntäminen

Annan Heidi Eroselle ja Henna Tervolle luvan kerätä ja käyttää tutkimusmateriaalia kohdissa a-b mainituilla tavoilla.

[REDACTED] 17.12.2018

Paikka ja aika

[REDACTED] Allekirjoitus ja nimen selvennys

VS. VARHAISKASVATUKSEN ESIMIES